

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Göteborgs universitet
Handläggare:
Johan Johansson

Utbildningsdepartementet

Yttrande på promemoria Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll i det livslånga lärandet (U2020/03052/UH)

Inledning

Göteborgs universitet (GU) har beretts möjlighet att inkomma med yttrande gällande Utbildningsdepartementets promemoria rörande ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll i det livslånga lärandet. Inledningsvis sammanfattas universitetets ställningstaganden och övergripande synpunkter följt av en genomgång av promemorians förslag och universitetets kommentarer på dessa.

Sammanfattning

- GU välkomnar föreslagna ändringar i högskolelagen (1992:1434) i syfte att främja och värna den akademiska friheten som förutsättning för utbildning och forskning av hög kvalitet och att tydliggöra universitetens och högskolornas ansvar för det livslånga lärande.
- Akademisk frihet och kollegialt inflytande är viktiga principer för en ändamålsenlig styrning av ett lärosäte och GU stödjer förslaget att dessa normer bekräftas genom ändringar i högskolelagen. För att innefatta såväl lärosätenas eget som statens ansvar för att främja och värna akademisk frihet föreslår universitet en mindre förändring i 1 kap 6§ till: ”För högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.”

- GU stödjer förslaget att det tydliggörs i högskolelagen att högskolorna i sin verksamhet ska främja det livslånga lärandet men vill samtidigt betona att frågan om lärosätenas ansvar för fort- och vidareutbildning är komplex och mångfacetterad. Det är därför angeläget att tydliggöra lärosätenas ansvar att tillgodose fort- och vidareutbildning i samhället och i relation till andra utbildningsanordnare.

Synpunkter på promemorians förslag

Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten

GU välkomnar att promemorian betonar lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället. Universitetet instämmer i att akademisk frihet är ett grundläggande kärnvärde i högskolans verksamhet och en viktig förutsättning för forskning och utbildning på vetenskaplig grund.

Universitetet delar bilden att universitets och högskolors roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället i allt högre utsträckning är hotad genom såväl direkta inskränkningar i verksamheten som hot och hat mot enskilda lärare och forskare. I en alltmer digitaliserad och sammankopplad värld är behovet av oberoende och vetenskapligt grundad kunskap allt större. Det är i detta sammanhang positivt att utbildningsdepartementet framhåller statens roll och ansvar att värna och främja de akademiska grundvärdena och att skapa förutsättningar för att universitet och högskolor ska kunna utföra sina uppdrag.

Mot bakgrund av att akademisk frihet och kollegialt inflytande och ansvarstagande är viktiga principer för en ändamålsenlig styrning av universitet och högskolor, stödjer universitetet förslaget att dessa normer tydliggörs och bekräftas genom ändringar i högskolelagen. Styr- och resursutredningen föreslog dock att en ändring i högskolelagen skulle innefatta såväl lärosätenas eget som statens ansvar för att främja och värna akademisk frihet. Remisspromemorian och förslaget till ändring i högskolelagen däremot betonar den individuella akademiska friheten och lärosätenas ansvar, men lämnar statens ansvar utanför, varför promemorians perspektiv blir väsentligt snävare. Nuvarande förslag till ny formulering i 1 kap 6§ skulle i detta avseende förbättras genom en mindre förändring till: ”För högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.”

För att en ändring i högskolelagen inte endast ska vara symbolisk är det angeläget att regeringen i sin reella styrning också i praktiken tillämpar dessa normer. En ökad detaljreglering rörande utbildningar innebär i praktiken att den akademiska friheten inom utbildningen riskerar att minska.

Vidare understryker GU vikten av att prioritera frågan om akademisk frihet inom såväl utbildningen som forskningen och att värna om en kultur som tillåter fritt kunskapssökande och fri kunskapsspridning. Akademisk frihet är ett grundläggande värde och utgör därmed, tillsammans med autonomi, en nära relation mellan

utbildning och forskning samt en övergripande strävan efter universell kunskap, en del av universitetens Magna Charta. Dessa värden utgör grundfundamentet i Göteborgs universitets nya vision ”Ett universitet för världen”.

Ändringar i högskolelagen för att tydliggöra lärosätenas roll i det livslånga lärandet

GU stödjer förslaget att i högskolelagen återreglera lärosätenas ansvar för fort- och vidareutbildning. Den bestämmelse som föreslås innebär egentligen inte någon ny uppgift för universitetet som redan idag bedriver utbildning som kan svara upp mot yrkesverksammas behov samt utbildning som underlättar karriärväxling, t.ex. kompletterande utbildning för lärare. Däremot innebär den ett tydliggörande av att universitetet har denna uppgift.

Även om GU välkomnar att det tydliggörs i högskolelagen att högskolorna i sin verksamhet ska främja det livslånga lärandet behöver det framhållas att frågan om livslångt lärande är komplex och mångfacetterad. Begreppet livslångt lärande är till sin natur mycket brett vilket innebär en risk för att ändringen i högskolelagen medför att uppdraget till högskolor och universitet, i detta avseende blir otydligt. Det är därför alltjämt angeläget att tydliggöra lärosätenas ansvar att tillgodose fort- och vidareutbildning i samhället och i relation till andra utbildningsanordnare.

GU vill i sammanhanget också understryka att en ökad tydlighet i lagen inte automatiskt underlättar universitetets långsiktiga planeringsförutsättningar eller kan kompensera för otillräckliga resurser. För att inte urholka universitetets möjligheter att utbilda kvalificerade studenter och bedriva högkvalitativ forskning och även framgent värna Sveriges konkurrenskraft som kunskapsnation behöver resurstilldelningen återspegla universitetets allt bredare och utökade uppdrag.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Universitetsledningens stab. Samtliga fakulteter och universitetsbiblioteket har getts möjlighet att inkomma med synpunkter. Förslag på yttrande diskuterades i rektors ledningsråd den 27 augusti 2020. Rektor har fastställt det slutgiltiga yttrandet.

Eva Wiberg
Rektor